

Лош квалитет ваздуха негативно утиче на здравље људи, животну средину и климу. У Европи су емисије многих загађујућих материја у ваздуху током претходних деценија знатно смањене, што је резултирало побољшаним квалитетом ваздуха у целом региону. Међутим, концентрације загађујућих материја у ваздуху су и даље превисоке, и проблеми у погледу квалитета ваздуха и даље постоје. Значајан део европског становништва живи у подручјима, посебно у градовима, у којима се јављају прекорачења стандарда квалитета ваздуха: загађења озонем, азот диоксидом и прашкастим материјама (PM) представљају озбиљне здравствене ризике.

Главни инструменти политике у погледу загађења ваздуха унутар ЕУ укључују Директиву о квалитету амбијенталног ваздуха (усвојену као 2008/50/E3) која заједно са четвртом кћерком Директивом (2004/107/E3) представља тренутни оквир за контролу концентрација загађујућих материја у ваздуху у ЕУ. Директива о смањењу националних емисија одређених атмосферских загађујућих материја утврђује националне обавезе у погледу смањења емисије за 2020. и 2030. годину за пет загађујућих материја. Поред тога, постоје посебни прописи који се односе на емисије из индустрије, емисије путних и теренских возила, стандарде квалитета горива, итд. Емисије су такође међународно обухваћене Конвенцијом о прекограничном загађивању ваздуха на великим удаљеностима из 1979. године.

Европско законодавство о квалитету ваздуха заснива се на одређеним принципима. Први од њих је да су државе чланице поделиле своју територију на више зона и агломерација. У тим зонама и агломерацијама државе чланице би требало да изврше оцену нивоа загађујућих материја у ваздуху користећи мерења, моделирање и друге емпиријске технике и, у складу са тим, Европској комисији доставе извештај о квалитету ваздуха. Тамо где нивои прелазе граничне или циљне вредности, државе чланице треба да припреме план или програм квалитета ваздуха који ће се бавити одговорним изворима и на тај начин обезбеде усклађеност са граничним вредностима. Поред тога, информације о квалитету ваздуха треба да се дају на увидљивости.

У Србији, у 2018. години,¹

производња електричне енергије и топлотне енергије биле су одговорне за

91% емисије сумпор-диоксида (SO₂).

Доминантан удео честица PM10 (57%) и PM2.5 (75%) потиче из топлана снаге мање од 50 MW и индивидуалних ложишта.

Највеће емисије азотних оксида (NO_x) долазе из термоелектрана као и минералне и хемијске индустрије.

Законодавство у области заштите ваздуха је у великој мери усклађено са захтевима ЕУ. Ипак, потребне су додатне мере и потпуно преношење биће постигнуто до 2021. године.

Систем мониторинга квалитета ваздуха је успостављен. Национална мрежа за мониторинг квалитета ваздуха, коју финансира држава, састоји се од аутоматске мреже за мониторинг квалитета ваздуха за које је задужена Агенција за заштиту животне средине, као и од мреже урбаних станица распоређених у градовима Републике Србије на 36 мерних места на којима мерења врше 17 завода за јавно здравље и Институт за рударство и металургију Бор. Локалну мрежу мерних станица и/или мерних места чине допунске мерне станице и/или мерна места за праћење квалитета ваздуха на нивоу аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе и она се финансира из буџета аутономне покрајине и буџета јединице локалне самоуправе.

¹ Представљени подаци за 2018. годину у Србији преузети су из Годишњег извештаја Агенције за заштиту животне средине о квалитету ваздуха. Извештај укључује релевантне податке из националних и локалних мрежа за праћење квалитета ваздуха.

Србија је утврдила 3 зоне и 8 агломерација.

Динамика квалитета ваздуха, као и подела квалитета ваздуха у три категорије, приказани су у доњој табели.

		КАТЕГОРИЗАЦИЈА КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА								
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ЗОНЕ	СРБИЈА	II	I	I	I	I	I	I	I	I
	ВОЈВОДИНА	II	I	I	I	I	I	I	I	I
АГЛОМЕРАЦИЈЕ	БЕОГРАД	III-PM10	III-PM10, NO2	III-PM10, NO2	III-PM10, NO2	II	III-PM10	III-PM10, NO2	III-PM10, NO2	III-PM10, NO2.5
	НОВИ САД	III-NO2	III-NO2	I	I	I	II	I	I	I
	НИШ	III-PM10	III-PM10	II	I	I		I	III-PM2.5	I- без података за PM10
	БОР	III-SO2	III-SO2	III-SO2	III-SO2	III-SO2	III-SO2	I	I	I
	УЖИЦЕ		II	II	III-PM10	III-PM10	III-PM10	III-PM10	III-PM10	III-PM10
	КОСЈЕРИЋ		III-PM10	III-PM10	II	I				III-PM10, NO2.5
	СМЕДЕРЕВО		III-PM10	III-PM10	III-PM10	III-PM10				III-PM10, NO2.5
	ПАНЧЕВО		III-PM10	III-PM10	I	I	III-PM10	I	III-PM10, NO2.5	III-PM10
Валево- зона Србија				III-PM10	III-PM10	III-PM10	III-PM10	III-PM10	III-PM10	III-PM10
Краљево- зона Србија									III-PM2.5	III-PM10, NO2.5
Крагујевац- зона Србија						II	III-PM10	III-PM10	III-PM10	III-PM10
Сремска Митровица- зона Војводина						II	III-PM10	III-PM10	I	III-PM10
Суботица- зона Војводина								III-PM10, NO2.5	III-PM10, NO2.5	III-PM10, NO2.5

- категорија I - чист или незнатно загађен ваздух (параметри квалитета ваздуха испод утврђених граничних вредности),
- категорија II - умерено загађен ваздух (неки параметри прелазе граничне вредности, али су испод толерантних вредности),
- категорија III – прекомерно загађен ваздух због концентрација које су премашиле граничну или толерантну вредност (толерантне вредности прекорачене).

Да би се побољшао квалитет ваздуха у агломерацијама где су прекорачене граничне или толерантне вредности, планови квалитета ваздуха су израђени и добијена је сагласност од стране Министарства за агломерацију Бор (2013.), за агломерацију Београд (2016.), за агломерацију Панчево (2017.) и за агломерације Смедерево и Нови Сад (2018.). Краткорочни акциони план за агломерацију Ужице (2016.) предвиђа мере које ће довести до смањења и контроле емисије прашкастих материја (PM10), док је план квалитета ваздуха у поступку добијања сагласности у складу са Законом.

Планови – стратешки документи које треба израдити

Упркос достигнућима у побољшању квалитета ваздуха у Србији, остаје још много тога да се уради. Програм заштите ваздуха биће израђен до 2021. године у оквиру ИПА пројекта и дефинисаће циљеве квалитета ваздуха и мере за њихово постизање, пружиће основу за даљи развој и усвајање подзаконских аката и наставак примене директива.

Србија такође израђује специфичне планове за имплементацију оквирне директиве за ваздух, директиве о смањењу националних емисија одређених атмосферских загађујућих материја, директива о садржају сумпора, квалитету горива, директива VOC Петро Фазе I и II, које ће даље усмеравати спровођење захтева ЕУ у циљу обезбеђења чистог ваздуха и здраве животне средине.

Загађење ваздуха не поштује границе. Морамо се заједно борити против загађења ваздуха. Примена захтева ЕУ за заштиту ваздуха обезбеђује основу за заједничко деловање. Ово је најефикаснији начин да се обезбеди здраво окружење за људе у Србији и другим земљама.

